

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Медичний інститут

Методичні вказівки
до практичного заняття
теми 15 **«Соціальне страхування на випадок безробіття»**
з дисципліни **«Основи медичного та соціального страхування»**
для студентів спеціальності: 229. Громадське здоров'я
денної форми навчання

Суми
Сумський державний університет
2019

Методичні вказівки до практичного заняття з теми 15 «Соціальне страхування на випадок безробіття» / укладачі: д.м.н., проф. Сміянов В.А., ст. викладач Сміянова О.І. – Суми:Сумський державний університет, 2019. –.

Тема 15. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: необхідність, економічний зміст та основні поняття

Соціальне страхування на випадок безробіття розвивається у складному інституційному середовищі. При обмежених можливостях працевлаштування та низькій заробітній платі близько 2 млн. економічно активних громадян у віці 20 - 49 років працюють за кордоном. І хоча дані Держкомстату свідчать про те, що рівень безробіття в Україні знижується, ситуація на ринку праці критична.

Станом на 1 лютого 2013 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні становила 564,5 тис. осіб. Найбільша чисельність безробітних зареєстрована у Донецькій області (27,7 тис. осіб, 6,5 % у загальному обсязі). Найменший рівень безробіття у м. Києві (0,4% кількості населення працездатного віку).

Проте показник щодо рівня зареєстрованого безробіття не дає повного уявлення про загальну ситуацію з безробіттям у державі. Для визначення реальних масштабів зайнятості і безробіття використовуються дані вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, в основу яких покладена методологія Міжнародної організації праці (МОП).

Показник "рівень безробіття (за методологією МОП)" визначається у відсотках як співвідношення чисельності безробітних віком 15-70 років до економічно активного населення відповідного віку. В Україні такі обстеження з 1995 року проводить Державна служба статистики.

За даними Державної служби статистики, рівень безробіття в Україні, визначений за методологією МОП, знизився з 7,8% (за 9 місяців 2011р.) до 7,4% економічно активного населення (за 9 місяців 2012 р.). Найвищий рівень безробіття, визначений за методологією МОП мав місце у Чернігівській області (11,9 відсотка), найменший - у м. Києві (6,6 %).

Рівень безробіття в країнах зони у 2012 р. становив в середньому 11,7%. Найвищий рівень безробіття зафіксований в Іспанії - 26,1%, низький рівень безробіття - в Австрії (4,3%), Люксембургу (5,3%), Німеччині (5,3%).

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття - система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг.

Для управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, здійснення виплат матеріального забезпечення та надання соціальних послуг з 1 січня 2001 р. запроваджена система загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, почав функціонувати Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (ФСС ВБ), який є правонаступником Державного фонду сприяння зайнятості населення. Він є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією. Основними напрямками діяльності є управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збір і акумуляція страхових внесків, контроль за використанням коштів, виплата матеріального забезпечення та надання соціальних послуг, виконання інших функцій згідно з статутом. Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг.

Управління ФСС ВБ здійснюється його правлінням, виконавчою дирекцією та її робочими органами. Функції виконавчої дирекції покладаються на Державний центр зайнятості, а її робочих органів - на центр зайнятості Автономної Республіки Крим, обласні, Київський і Севастопольський, міські, районні, міжрайонні, міські та районні в містах центри зайнятості.

Законодавство про страхування на випадок безробіття складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття), Закону України "Про зайнятість населення" та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про страхування на випадок безробіття, то застосовуються норми міжнародного договору.

Джерела фінансування.

Згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" джерелами формування коштів ФСС ВБ є:

1. страхові внески страхувальників - роботодавців, застрахованих осіб, що сплачують на умовах і в порядку, передбачених законодавчими актами (частина ЄСВ - див. Додаток 1);
2. асигнування державного бюджету України;

3. суми фінансових санкцій, застосованих відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", Закону України "Про зайнятість населення", інших законів до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів ФСС ВБ, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також суми адміністративних штрафів, накладених на посадових осіб та громадян за такі порушення;
4. прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів ФСС ВБ, у тому числі резерву коштів, на депозитному рахунку;
5. благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
6. інші надходження відповідно до законодавства України. Рішення про перерахування тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів ФСС ВБ, на депозитний рахунок приймає правління.

Порядок розміщення зазначених коштів визначається Кабінетом Міністрів України, а умови, порядок обслуговування та збереження цих коштів визначаються договором між банком і виконавчою дирекцією ФСС ВБ за погодженням з правлінням. Прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів, на депозитному рахунку, використовується в порядку, визначеному Фондом.

Видатки бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття

Характеристика матеріального забезпечення та соціальних послуг.

З метою забезпечення фінансової стабільності утворюється резерв коштів, який не може перевищувати суму, необхідну для виплати допомоги із безробіття в розрахунку на 5 календарних днів.

Резерв коштів зберігається на спеціальному рахунку в уповноваженому банку України й використовується за цільовим призначенням за рішенням правління.

Згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги мають застраховані особи, а також незастраховані особи - військовослужбовці Збройних Сил України, Прикордонних військ України, внутрішніх військ, військ цивільної оборони, інших військових формувань, утворених відповідно до Законів України, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ України, звільнені з військової служби у зв'язку із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, та особи, які вперше шукають роботу, інші

незастраховані особи у разі їх реєстрації в установленому порядку як безробітних.

Громадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків.

Види матеріального забезпечення та соціальні послуги.

- 1) допомога з безробіття (проводиться з 8-го дня після реєстрації протягом не більш як 360 календарних днів за два роки (для осіб перед пенсійного віку - не більше 720 днів), у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності (виплачується за бажанням безробітного у розмірі допомоги з безробіття в розрахунку за рік)
- 2) допомога з часткового безробіття (майже не проводиться).

Часткове безробіття - вимушене тимчасове скорочення нормальної або встановленої законодавством України тривалості робочого часу, перерва в одержанні заробітку або скорочення його розміру через тимчасове припинення виробництва без припинення трудових відносин з причин економічного, технологічного, структурного характеру;

- 3) матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного (виплата здійснюється з першого дня навчання за направленням служби зайнятості. Тривалість такої виплати зараховується до загальної тривалості виплати допомоги п.1 і не може її перевищувати)
- 4) допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Відповідно до Закону України "Про зайнятість населення" та Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" видами соціальних послуг є:

- професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у навчальних закладах державної служби зайнятості або на договірній основі в інших навчальних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях;

- профорієнтація;
- пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації для працевлаштування безробітних, у тому числі молоді на перше робоче місце, та фінансування оплачуваних громадських робіт для безробітних у порядку (розмірах), встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері фінансів та правлінням Фонду;
- інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Починаючи з 2001 р., в Україні було запроваджено працевлаштування на додаткові робочі місця, що створені за рахунок дотацій роботодавцям, здійснення одноразової виплати допомоги з безробіття для організації безробітними підприємницької діяльності. Проте, працевлаштування безробітних шляхом надання дотації роботодавцям відбувалося в основному на низькооплачувані місця, що не сприяло закріпленню працівників на підприємствах.

Видатки бюджету ФСС ВБ щодо забезпечення виплати допомоги у зв'язку з безробіттям є захищеними і їх фінансування проводиться у першочерговому порядку.

Умови, розмір і тривалість виплати допомоги з безробіття застрахованим особам.

Згідно з Порядком надання допомоги з безробіття, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності, затвердженого Наказом від 20 листопада 2000 р. № 307 Міністерства праці та соціальної політики України, який набрав чинності з 1 січня 2001 р. допомога із безробіття призначається центрами зайнятості, на які покладено функції робочих органів виконавчої дирекції ФСС ВБ, за місцем перебування безробітного на обліку і виплачується в установленому порядку через банківські установи.

Порядок надання допомоги з безробіття, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики за погодженням з правлінням ФСС ВБ.

Допомога з безробіття виплачується з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості. Загальна тривалість її виплати не може перевищувати 360 календарних днів

протягом двох років. Для осіб передпенсійного віку (за два роки до настання права на пенсію) - 720 календарних днів.

У разі чергового визнання в установленому порядку застрахованої особи безробітною у межах двох років, протягом яких виплачується допомога з безробіття, тривалість її виплати рахується сумарно.

У разі зміни застрахованою особою місця постійного проживання виплата допомоги з безробіття продовжується після реєстрації в установленому порядку як безробітної за новим місцем проживання.

1) Застрахованим особам, які втратили роботу з незалежних від них обставин і визнані в установленому порядку безробітними та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, мають право на допомогу з безробіття залежно від страхового стажу. Право на допомогу з безробіття зберігається у разі настання перерви страхового стажу з поважних причин, якщо особа протягом місяця після закінчення цієї перерви зареєструвалася в установленому порядку в державній службі зайнятості як безробітна.

Поважними причинами є:

- навчання в професійно-технічних та вищих навчальних закладах, клінічній ординатурі, аспірантурі, докторантурі з денною формою навчання;
- строкова військова служба;
- здійснення догляду непрацюючою працездатною особою за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 18 років, а також за пенсіонером, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду, а також за перестарілим, який досяг 80-річного віку;
- інші поважні причини, передбачені законодавством України. Застрахованим особам, які втратили роботу з незалежних від них обставин і визначені в установленому порядку безробітними та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, допомога з безробіття визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати (доходу) залежно від страхового стажу:
 - до 2 років - 50%;
 - від 2 до 6 років - 55%;
 - від 6 до 10 років - 60%;
 - понад 10 років - 70%.

Залежно від тривалості безробіття допомога з безробіття зменшується і виплачується у відсотках до визначеного розміру:

- перші 90 календарних днів - 100%,
- протягом наступних 90 календарних днів - 80%,
- у подальшому - 70%.

Розрахунковим періодом для застрахованих осіб є останні 6 календарних місяців (з 1 по 1-ше число), що передують місяцю, в якому настав страховий випадок. Якщо застрахована особа працювала та сплачувала страхові внески або за неї сплачувалися страхові внески менш, як 6 календарних місяців, середня заробітна плата (дохід) обчислюється за фактично відпрацьовані календарні місяці, за які сплачено страхові внески. У разі, коли застрахована особа працювала та сплачувала страхові внески або за неї сплачувались страхові внески менше, ніж календарний місяць, середня заробітна плата (дохід) обчислюється за фактично відпрацьований час перед настанням страхового випадку. Середньоденна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати (оподатковуваного доходу), з якої сплачувались страхові внески, на кількість календарних днів за розрахунковий період (без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, - тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком).

Допомога з безробіття не може бути вищою за середню заробітну плату, що склалася в галузях національної економіки відповідної області за минулий місяць і нижчою за встановлений прожитковий мінімум.

2) Особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів; особи, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більше 6 місяців) перерви; застраховані особи, які були звільнені з останнього місця роботи на підставах, передбачених пунктами 3,4,7,8 статті 40, статтями 41 та 45 КЗпП (систематичне невиконання обов'язків, прогул, поява у нетверезому стані, вчинення розкрадання і т.п.) мають право на допомогу з безробіття без урахування страхового стажу - у розмірі, визначеному Фондом, але не нижче прожиткового мінімуму для працездатної особи.

3) Особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин і визнані в установленому порядку безробітними та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття,

працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів і сплачували страхові внески виплата допомоги з безробіття у перші 90 календарних днів не здійснюється. Виплата допомоги починається з 91 календарного дня у розмірі 80% до визначеного розміру.

4) Особи, які шукають роботу вперше, та інші незастраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними мають право на допомогу з безробіття без урахування страхового стажу - у розмірі, визначеному Фондом, але не нижче прожиткового мінімуму для працездатної особи. Тривалість виплати не перевищує 180 к.дн.

5) Одноразова виплата допомоги з безробіття для організації безробітними підприємницької діяльності здійснюється у розмірі допомоги з безробіття у розрахунку на рік.

Допомога з безробіття може виплачуватися одноразово для організації підприємницької діяльності безробітним, які не можуть бути працевлаштовані у зв'язку з відсутністю на ринку праці підходящої роботи. Ця допомога виплачується особам, яким виповнилося 18 років, за їх бажанням. При цьому, одержувач повинен зареєструвати підприємство (юридичну особу) до 6 місяців з дня одержання допомоги і мати затверджені установчі документи або як фізособа здійснювати підприємницьку діяльність. Якщо застрахована особа не здійснювала підприємницьку діяльність протягом шести календарних місяців з дня отримання допомоги по безробіттю одноразово для організації підприємницької діяльності (за винятком обставин, що унеможливають провадження підприємницької діяльності), виплачена сума коштів вважається використаною нею не за призначенням та підлягає поверненню в порядку, установленому спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, державної податкової політики за погодженням з правлінням Фонду.

Одноразова виплата допомоги з безробіття здійснюється у розмірі річної суми допомоги з безробіття, визначеної конкретному безробітному. Якщо безробітний вже отримає частину призначеної допомоги з безробіття, то виплачується її залишок.

Для розгляду питань щодо отримання допомоги безробітний подає до центру зайнятості такі документи:

- заяву про надання допомоги;
- бізнес-план.

Рішення про одноразову виплату допомоги з безробіття приймається директором центру зайнятості на підставі висновку комісії з питань

одноразової виплати допомоги з безробіття для організації підприємницької діяльності, створеної центром зайнятості, щодо здатності безробітного до підприємницької діяльності. Прийняття рішення про одноразову виплату допомоги з безробіття оформляється наказом, з яким безробітний повинен бути ознайомлений під особистий підпис.

Рішення про одноразову виплату допомоги з безробіття приймається протягом 10 календарних днів з дня подання всіх необхідних документів для її призначення.

Одноразова виплата допомоги з безробіття здійснюється через установи банків у встановленому порядку за умови подання безробітним до центру зайнятості протягом 10 календарних днів після прийняття рішення про одноразову виплату допомоги з безробіття засвідченої в установленому порядку копії свідоцтва про державну реєстрацію його як суб'єкта підприємницької діяльності, а в разі створення юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності, - також копії установчих документів.

У трудовій книжці безробітного працівник державної служби зайнятості робить запис про одноразову виплату допомоги з безробіття та зазначає період, за який вона була нарахована.

Особам, яким допомога з безробіття виплачена одноразово, у разі їх повторної реєстрації в державній службі зайнятості як безробітних у період двох років, у межах якого вона мала сплачуватись, допомога з безробіття не призначається.

б) Допомога з безробіття виплачується особам, які брали участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на випадок безробіття на добровільних засадах та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали або займалися підприємницькою діяльністю не менше 26 календарних тижнів і сплачували страхові внески до ФСС ВБ.

Характеристика інших виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття.

Допомога із часткового безробіття: умови надання, розмір та тривалість виплати.

Допомога із часткового безробіттю надається застрахованим особам у разі втрати частини заробітної плати внаслідок вимушеного тимчасового скорочення нормальної чи встановленої на підприємстві відповідно до законодавства України тривалості робочого часу або перерви в отриманні заробітної плати чи скороченні її розмірів у зв'язку з тимчасовим припиненням виробництва без переривання трудових відносин з причин економічного, технологічного та структурного характеру.

Право на допомогу із часткового безробіття мають застраховані особи, які протягом 12 місяців, що передували місяцю, в якому почався простій, працювали не менше 26 календарних тижнів, сплачували страхові внески та в яких ці простої становлять 20% і більше робочого часу.

Допомога із часткового безробіття не надається у разі, якщо працівник:

- відмовився від підходящої роботи на цьому або іншому підприємстві з повним робочим днем (тижнем);
- працює на даному підприємстві за сумісництвом;
- проходить альтернативну (невійськову службу).

Умовами надання допомоги із часткового безробіття є: 1) простій на підприємстві або в цеху, дільниці із замкнутим циклом виробництва, що має невідворотний та тимчасовий характер, який триває не менше одного місяця, не перевищує шести місяців і не залежить від працівника та роботодавця;

2) простій протягом місяця, що охопив не менш як 30% чисельності працівників підприємства або цеху, дільниці, в яких простої становлять 20 і більше відсотків робочого часу.

Про можливий простій роботодавець зобов'язаний повідомити державну службу зайнятості.

У разі, якщо простій носить сезонний характер або виникає виключно з організаційно-виробничих причин, а також у разі можливості працевлаштування працівників на інших дільницях, у цехах, на підприємствах, допомога з часткового безробіття не надається. Перелік причин тимчасового припинення виробництва встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики за погодженням з правлінням ФСС ВБ.

Допомога з часткового безробіття працівнику встановлюється за кожен годину простою із розрахунку двох третин тарифної ставки. Допомога з часткового безробіття надається з першого дня простою, тривалість її виплати не може перевищувати 180 календарних днів протягом року.

Виплата працівникам допомоги з часткового безробіття здійснюється підприємством за рахунок коштів ФСС ВБ. Підприємство не може звернутися за наступним одержанням коштів для виплати працівникам допомоги з часткового безробіття раніше, ніж через рік після закінчення терміну виплати допомоги з часткового безробіття.

Порядок фінансування виплат з часткового безробіття та надання допомоги з часткового безробіття встановлюється спеціально

уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики та погодженням з правлінням ФСС ВБ.

Матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного.

Згідно з Порядком надання матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного, затвердженого Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 20 листопада 2000 р. № 308, матеріальна допомога надається у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного застрахованим та незастрахованим особам, визнаним відповідно до Закону України "Про зайнятість населення" безробітними, які за направленням державної служби зайнятості проходять професійне навчання в навчальних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та їх підпорядкування, та оплачується вартість проїзду безробітного до місця проведення професійного навчання, якщо воно здійснюється в іншій місцевості, та у зворотному напрямку, а також проживання в період професійного навчання.

Виплата допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації відкладається на строк, що дорівнює періоду, протягом якого застрахованій особі відповідно до законів надається вихідна допомога або інші виплати при звільненні з підприємств, установ і організацій або закінченні строку повноважень за виборною посадою, що забезпечують часткову або тимчасову компенсацію втраченого заробітку (починаючи з 2008 р.).

Матеріальна допомога у період професійного навчання не надається:

- особам, які не мають статусу безробітного;
- безробітним, у яких закінчився строк виплати допомоги з безробіття;
- громадянам України, іноземцям, особам без громадянства, які постійно проживають в Україні, що працювали за межами України й не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, у якій вони перебували, у разі відсутності раніше набутого трудового, що прирівнюється до страхового, або страхового стажу;
- особам, які забезпечували себе роботою самостійно, фізичним особам, які були суб'єктами підприємницької діяльності або виконували роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами й не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, у разі відсутності раніше набутого трудового, що прирівнюється до страхового, або страхового стажу.

Матеріальна допомога у період професійного навчання встановлюється відповідно до умов надання допомоги з безробіття у розмірі допомоги з безробіття, визначеному для відповідної категорії безробітних.

Матеріальна допомога у період професійного навчання встановлюється залежно від страхового стажу у відсотках до розміру середньої заробітної плати (доходу):

1) застрахованим особам, які втратили роботу з незалежних від них обставин та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів і сплачували страхові внески;

2) військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку зі скороченням чисельності або штату без права на пенсію, а також звільненим за станом здоров'я, за умови їх реєстрації в державній службі зайнятості як безробітних протягом місяця з дня взяття на облік у військовому комісаріаті;

3) особам, які проходили державну службу в підрозділах міліції та були звільнені у зв'язку із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, а також звільненим за станом здоров'я, за умови їх реєстрації в державній службі зайнятості як безробітних протягом місяця з дня звільнення;

4) особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин і визнані в установленому порядку безробітними та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески.

Виплата цієї допомоги у перші 90 календарних днів зазначеним особам не здійснюється. Виплата починається з 91 календарного дня у розмірі 80% до визначеного розміру.

5) особам, які брали участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на випадок безробіття на добровільних засадах та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали або займалися підприємницькою діяльністю не менше 26 календарних тижнів і сплачували страхові внески до ФСС ВБ, а саме:

о громадянам України, іноземцям, особам без громадянства, які постійно проживають в Україні, що працювали за межами України й не були застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебували, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

- особам, які забезпечували себе роботою самостійно;

- фізичним особам, які були суб'єктами підприємницької діяльності, особам, які виконували роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами.

Без урахування страхового стажу в розмірі, установленому законодавством, визначається матеріальна допомога у період професійного навчання для таких категорій безробітних:

- особам, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів;
- особам, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більше 6 місяців) перерви;
- особам, які шукають роботу вперше, у тому числі випускникам загальноосвітніх шкіл, а також особам, які закінчили навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах або звільнилися зі строкової військової служби і не мали страхового стажу;
- особам, які брали участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на випадок безробіття на добровільних засадах та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали або займалися підприємницькою діяльністю і сплачували страхові внески менше 26 календарних тижнів;
- військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, а також звільненим за станом здоров'я, у разі порушення строку реєстрації в державній службі зайнятості як безробітних.

Розмір матеріальної допомоги у період професійного навчання не може бути вищим за середню заробітну плату, що склалася в галузях національної економіки відповідної області за минулий місяць, та нижчим за рівень, встановлений законодавством.

Тривалість виплати матеріальної допомоги у період професійного навчання зараховується до загальної тривалості виплати допомоги з безробіття, що визначається залежно від категорії безробітного, і не може її перевищувати.

Тривалість виплати матеріальної допомоги у період професійного навчання скорочується на строк до 90 календарних днів у разі:

- 1) приховування відомостей про влаштування на тимчасову роботу в період одержання матеріальної допомоги у період професійного навчання - на строк не менше кількості календарних днів тимчасової роботи;

2) порушення умов і строку реєстрації та перереєстрації як безробітного - на строк не менше ніж 30 календарних днів;

3) недотримання рекомендацій щодо сприяння працевлаштуванню відповідно до Закону України "Про зайнятість населення", які надані безробітному в письмовій формі, - на строк не менше ніж 15 календарних днів;

4) пропусків занять більше трьох годин протягом навчального дня без поважних причин - на строк не менше ніж 30 календарних днів.

Якщо безробітного направлено на професійне навчання під час отримання допомоги з безробіття, строк виплати якої відкладено або скорочено, то виплата матеріальної допомоги у період професійного навчання відкладається або скорочується на кількість календарних днів, що залишилася.

Виплата матеріальної допомоги у період професійного навчання припиняється у разі:

- 1) працевлаштування безробітного (з дня працевлаштування);
- 2) поновлення безробітного на роботі за рішенням суду (з дня поновлення на роботі);
- 3) вступу до навчального закладу на навчання з відривом від виробництва (з дня зарахування до навчального закладу);
- 4) призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу (з дня початку проходження служби);
- 5) набрання законної сили вирокіом суду про позбавлення волі безробітного або направлення його за рішенням суду на примусове лікування (з дня набрання законної сили вирокіом суду або рішення суду);
- 6) призначення виплати на підставі документів, що містять неправдиві відомості (з дня встановлення порушення);
- 7) отримання права на пенсію відповідно до законодавства України (з дня настання такого права);
- 8) подання письмової заяви про відмову від послуг державної служби зайнятості (з дня подання заяви або здати, вказаної в заяві);
- 9) призначення безробітній жінці допомоги з вагітності та пологів (на період призначення цієї допомоги);

10) подання безробітним письмової заяви про бажання здійснювати догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку (з дня подання заяви або з дати, вказаної в заяві);

11) переїзду на постійне місце проживання в іншу місцевість (з наступного дня після виписки);

12) відрахування з навчального закладу (з дня відрахування);

13) закінчення строку її виплати (з наступного дня після закінчення строку виплати);

14) смерті безробітного (з дня смерті).

Виплата матеріальної допомоги у період професійного навчання здійснюється з першого дня професійного навчання.

Виплата матеріальної допомоги у період професійного навчання, оплата проїзду до місця професійного навчання та у зворотному напрямку, проживання здійснюються за рахунок коштів ФСС ВБ.

Матеріальна допомога у період професійного навчання призначається центрами зайнятості, на які покладено функції робочих органів виконавчої дирекції ФСС ВБ, за місцем перебування безробітного на обліку і виплачується два рази на місяць, а за згодою безробітного - один раз на місяць у встановленому порядку через банківські установи.

Матеріальна допомога з безробіття.

Матеріальна допомога з безробіття надається безробітним, у яких закінчився строк виплати допомоги з безробіття, за умови, що середньомісячний сукупний дохід на члена сім'ї не перевищує розмір, установлений законодавством, що дає право на отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Матеріальна допомога з безробіття надається у розмірі, встановленому законодавством: протягом 180 календарних днів у розмірі 75% від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Матеріальна допомога з безробіття призначається з наступного дня після закінчення виплати допомоги з безробіття на підставі заяви безробітного, довідок про склад сім'ї та доходи кожного її члена за 6 місяців, що передують місяцю подання заяви про надання матеріальної допомоги з безробіття, які безробітні надають особисто, у разі подання всіх необхідних документів протягом місяця з дня подання заяви.

У разі подання зазначених довідок після місячного терміну матеріальна допомога з безробіття призначається з дня їх надання.

Якщо зазначені довідки отримані пізніше шести місяців з дня подання заяви без поважних причин, то матеріальна допомога з безробіття не призначається.

Якщо умови про одержання матеріальної допомоги з безробіття виникли пізніше від дня припинення виплати допомоги з безробіття, то вона призначається з дня подання безробітним заяви.

Тривалість виплати матеріальної допомоги з безробіття скорочується на строк до 90 календарних днів у разі:

- 1) відмови безробітного від двох пропозицій підходящої роботи - на строк не менше ніж 60 календарних днів;
- 2) відмови від роботи за спеціальністю, професією, набутою після професійної підготовки або підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості - на строк не менше ніж 60 календарних днів;
- 3) припинення без поважних причин професійної підготовки або підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості - на строк не менше ніж 60 календарних днів;
- 4) приховування відомостей про працевлаштування на тимчасову роботу в період одержання матеріальної допомоги з безробіття - на строк не менше кількості календарних днів тимчасової роботи;
- 5) порушення умов і строку реєстрації та перереєстрації як безробітного - на строк не менше ніж 30 календарних днів;
- б) недотримання рекомендацій щодо сприяння працевлаштуванню відповідно до Закону України "Про зайнятість населення", які надані безробітному в письмовій формі, - на строк не менше ніж 15 календарних днів.

Виплата матеріальної допомоги з безробіття припиняється у разі:

- працевлаштування безробітного (з дня працевлаштування);
- поновлення безробітного на роботі за рішенням суду (з дня поновлення);
- вступу до навчального закладу на навчання з відривом від виробництва (з дня зарахування);-о призову на строкову військову або альтернативну (не військову) службу (з дня проходження служби);
- набрання законної сили вироком суду про позбавлення волі безробітного або направлення його за рішенням суду на примусове лікування (з дня набрання законної сили вироку суду або рішення суду);

- отримання права на пенсію відповідно до законодавства України (з дня настання такого права);
- призначення виплати на підставі документів, що містять неправдиві відомості (з дня встановлення порушення);
- подання письмової заяви про бажання здійснювати догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку (з дня подання заяви або з дати, вказаної у заяві);
- подання письмової заяви про відмову від послуг державної служби зайнятості (з дня подання заяви або з дати, вказаної у заяві);
- переїзду на постійне місце проживання в іншу місцевість;
- закінчення строку її виплат (з наступного дня після закінчення строку виплати);
- зняття з обліку за невідвідування без поважних причин державної служби зайнятості 30 і більше календарних днів (з наступного дня після останнього відвідування безробітним центру зайнятості);
- смерті безробітного (з дня смерті).

Матеріальна допомога з безробіття виплачується один раз на місяць.

Якщо під час одержання матеріальної допомоги з безробіття безробітний своєчасно не подав відомості про обставини, що впливають на умови її виплати, з безробітного стягується сума виплаченої матеріальної допомоги з безробіття з дня виникнення цих обставин. У разі відмови добровільно повернути зазначені кошти питання щодо їх повернення вирішується в судовому порядку.

У трудовій книжці безробітного посадова особа центру зайнятості робить запис про початок, скорочення, відкладення та припинення виплати матеріальної допомоги з безробіття.

Одноразова матеріальна допомога.

Безробітним, у яких закінчився строк виплати матеріальної допомоги з безробіття, або непрацевдатним особам, які перебувають на їх утриманні, може надаватися одноразова матеріальна допомога (в розмірі 50% прожиткового мінімуму, встановленого законодавством) за умови, що середньомісячний сукупний дохід на члена сім'ї не перевищує розміру, встановленого законодавством, що дає право на отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

До непрацевдатних осіб, які перебувають на утриманні безробітного, належать:

- діти, які не досягли 18 років, учні та студенти (курсанти, слухачі, стажисти) денної форми навчання - до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23 років;
- непрацюючий член сім'ї, який доглядає дитину до досягнення нею трирічного або шестирічного віку (за медичним висновком);
- непрацюючі матері (батьки, опікуни), які мають трьох і більше дітей до 18 років і доглядають їх;
- непрацюючі працездатні особи, які доглядають інваліда I групи або дитину-інваліда віком до 18 років, пенсіонера, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду, а також літнього, який досяг 80-річного віку;
- неповнолітні діти, на утримання яких безробітний виплачує або зобов'язаний виплачувати аліменти.

Одноразова матеріальна допомога надається у розмірі, визначеному законодавством, і виплачується раз на рік. За одержанням цієї допомоги непрацездатна особа може звернутися протягом усього періоду перебування на обліку в центрі зайнятості, а безробітний - після закінчення періоду одержання матеріальної допомоги з безробіття.

Допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні, та виплата недоодержаної суми матеріального забезпечення на випадок безробіття у разі смерті безробітного

У разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні, допомога на поховання виплачується особам, які здійснили поховання, у розмірі прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законодавством.

Соціальні послуги.

Надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних.

Порядок надання роботодавцю дотації для створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних, затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України працевлаштування безробітних та відповідальність за порушення умов порядку її надання та використання. Дотація - це кошти ФСС ВБ, надані роботодавцю, що створює додаткові робочі місця для працевлаштування безробітних за направленням державної служби зайнятості, на покриття витрат на заробітну плату прийнятих на них осіб.

Додаткове робоче місце - це робоче місце, на яке прийнята на постійну роботу особа за направленням державної служби зайнятості з числа зареєстрованих безробітних за умови відсутності на підприємстві скорочення чисельності працюючих за професією (спеціальністю), за якою працевлаштовується безробітний, протягом останніх 12 місяців.

Дотація надається роботодавцю за умови працевлаштування за направленням державної служби зайнятості на строк понад 2 роки безробітних, які знаходилися на обліку в державній службі зайнятості як безробітні не менше шести місяців, в першу чергу:

- жінок, які мають дітей віком до шести років;
- одиноких матерів, які мають дітей віком до 14 років або дітей-інвалідів;
- молоді, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних та вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації, звільнилася зі строкової, військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце;
- дітей (сиріт), які залишилися без піклування батьків, а також осіб, яким виповнилося 15 років і які за згодою одного із батьків, або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу;
- осіб передпенсійного віку;
- осіб, звільнених після відбуття покарання або примусового лікування.

Перевага в наданні дотації надається роботодавцям, що створюють додаткові робочі місця для працевлаштування безробітних, які не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, понад встановлену квоту.

Дотація надається в межах коштів ФСС ВБ, передбачених бюджетом та кошторисами на цю мету.

Дотація не надається роботодавцям, які не зареєстровані як платники внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, мають заборгованість за страховими внесками, та якщо до них застосовувалися фінансові санкції за недотримання Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" та Закону України "Про зайнятість населення" протягом 12 місяців, що передували місяцю розгляду питання про надання дотації.

Дотація надається щомісяця протягом року в розмірі фактичних витрат на заробітну плату прийнятих за направленням державної служби зайнятості безробітних, що включають встановлену їм тарифну ставку (посадовий оклад) з доплатами за умови праці, але не вище за середній рівень заробітної

плати в галузях національної економіки відповідної області за минулий місяць за умови, що трудовий договір з цим працівником не буде розірвано у зв'язку із скороченням чисельності або штату працівників протягом двох років.

Контрольні питання

1. Хто має право на отримання державної допомоги на випадок безробіття?
2. Чим регламентується робота ФСС ВБ?
3. Назвіть джерела фінансування ФСС ВБ.
4. Які види матеріального забезпечення та соціальні послуги надаються особі, що має статус безробітної з боку ФСС ВБ?
5. Назвіть порядок надання допомоги з безробіття.
6. Як може виплачуватися допомога з безробіття?
7. Як виплачується одноразова допомога з безробіття для організації підприємницької діяльності?
8. Дайте характеристику інших виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття.
9. Як встановлюється матеріальна допомога у період професійного навчання?
10. Які соціальні послуги надається безробітним особам?

Література

1. Бандур С.І. Система соціального страхування в Україні: сучасний стан та шляхи розвитку / С.І. Бандур, О.О. Кучинська // Україна: утвердження незалежної держави: 1991-2011. – К., 2012.
2. Внукова Н.М. Соціальне страхування / Н.М. Внукова, Н.В. Кузьминчук // Навчальний посібник. – Київ. – Кондор, 2006. – 348 с.
3. Губар О.Є. Організаційні та правові засади соціального страхування в Україні / О.Є. Губар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 7–8. – С.155–162.
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 2213 –ІІІ від 02.03.2000

5. Нікіфоров П. Фінансово-економічні аспекти розвитку ринку праці та боротьби з безробіттям / П. Нікіфоров, А. Вольська // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 22–31